

žveplene kisline (hudičevega olja) in 21 funtov vode. Raztopljev je, kakor smo že rekli, v vodi, toda 1 del gipsa potrebuje 460 delov, da se raztopi.

Ker v vseh rastlinah najdemo nekoliko apna in žveplene kisline, je iz tega očitno, da sta apno in žveplena kislina potrebna za rast rastlinam. Očitno je tedaj iz tega tudi, da je zemljišče nerodovitno, kjer zemlja teh redivnih stvari v sebi nima. Če pa takemu zemljišču gipsa damo, mu damo rodovitnost, ker damo rastlinam to, česar potrebujejo. Ako pa zemljišče že samo po sebi gipsa ima (in večidel vsa zemljišča ga imajo), je gipsanje nepotrebno, ker že ima, kar mu damo, družih gnojivnih stvari razun apna in žveplene kisline pa gips v sebi nima.

Mavec pa je tudi takrat koristen za zemljišče, kedar le en del od sebe, namreč apno, zemljišču dá, ako zemlja apna nima v sebi ali premalo. Da je gips, kakor oskrbnik apna, rastlinam zelo koristen, se vidi iz tega, da tiste rastline, za katere je gips najbolji, imajo posebno veliko apna v sebi. Priča tega so, da v 1000 funtih detelje je 18 do 20 funtov, v zrelem grahu, grahorki itd. je 14 do 16 funtov, v ogeršici 12 do 13 funtov apna, — žita in sploh bilja pa imajo v 1000 funtih 4 ali 5 funtov apna.

Mavec pa more tudi po svojem drugem obstojem delu, namreč po žvepleni kislini, zemljiščem koristen biti, ako je zemlja nima nič ali premalo v sebi. Priča tega so tiste skušnje, po katerih se je pokazalo, da tudi druge soli, ki imajo žvepleno kislino v sebi, apna pa celo nič, kakor na priliko železni vitriol, imajo enako redivno moč v sebi, kakor gips, s katerimi v več krajih pri detelji namestujejo gips.

Mavec pa po žvepleni kislini more še po treh potih rastlinam koristen biti: 1) on srka amonijak in ga iz zraka vleče v zemljo; 2) on veže amonijak in ga zadržuje, da iz zemlje izpuhteti ne more; 3) on razvezuje amonijak, ker razkrojuje obstojne dele prsti. Če je tedaj, kakor smo gori rekli, gips rastlinam živež, ker jim naravnost daje žvepleno kislino in apno, moramo tudi vedeti, da jim je po svoji žvepleni kislini tudi zato koristen, ker ona nabira, veže in razvezuje tudi druge stvari (amonijak), ki so redivne. Če je tedaj gips od ene strani oskrbnik apna in žveplene kisline, je od druge tudi oskrbnik amonijaka.

Če tedaj ob kratkem hočemo popisati moč gipsa, bi smeli reči takole:

Redivna moč mavca obstoji posebno v žvepleni kislini (hudičevem olju), katera od ene strani v prsti amonijak razvezuje in ga rastlinam takrat podaja, kedar izdeluje perje in steblica, — od druge strani pa v rastlinah moč izbuja ali množi, da morejo amonijak iz zraka srkati, kedar jim je že obilo nježnega in sočnatega perjiča izrastlo.

Gospodarske skušnje.

* *Rman* (Schafgarbe) po mnogih skušnjah prežene muhe in brenceljne konjem in drugi živini tako gotovo, da to zelišče, ki ga vsak pastir pozna in povsod raste, velja za najboljšo pomoč zoper mrčese, ki živino včasih hudo nadlegujejo.

* *Da konji dobijo lepo svitlo dlako*, naj se jim, predno nastopi spomlad in predno nastopi jesen, kedar konji dlako menjajo, vsak teden dvakrat ali trikrat perišče lanenega semena skuha v 6 litrih vode, in taka lanena voda mlačna skozi 4 tedne piti daje. — Angleži, o katerih vemo, da so izvrstni konjerejci, svo-

jim konjem navadno vsak dan po 2 funta lanenih préš dajejo med klajo.

Gospodarske novice.

* *Nova turšična bolezen*. — V mnogih časnikih gré novica, da v več krajih Ogerskega, Hrvaškega, Štajarskega, Koroškega, Kranjskega *) i. t. d. boleha turšica (koruza). Perje prihaja rumenkasto, steblo začne veneti in ne nastavlja storžev. Mnogo se je ugibalo, kaj neki je krivo te prikazni, pa še le zdaj so zapazili vzrok nove turšične bolezni. Našli so, da je neka, komaj vidljiva, višnjava uš, ki se v veliki množini prime pod zemljo glavne korenine in njen sok popiva, tako, da steblo veneti mora. Nikjer drugod se na turšici ne nahaja ta mrčes, kakor na njeni glavni korenini. Plodna pa je ta uš tako, da je je kmalu cela njiva polna. Misli se, da je vzrok te nove prikazni letošnja velika suša, katera v nekaterih krajih neprenehoma že par mesecev traja.

Strašni nasledki živinske bolezni.

Strašna nesreča se je zgodila po vžitem mesu neke krave, ki je bila za vrančnim prisadom (Milzbrand) bolna. — V mestu Wurzen na Saksonskem je ondašnji mesar zaklal kravo z imenovano boleznijo in meso po navadi razprodal mestjanom. Po povžitem tem mesu je okoli 80 ljudi zbolelo, med katerimi so do onega časa, ko je bila ta nesreča prvokrat razglašena, trije odraščeni ljudje in en otrok umrli. Vse mesto je razburjeno, kajti v smrtni nevarnosti je še mnogo družih ljudi, ki so od tega mesa kaj povžili. Preiskava umrlih je pokazala, da je bila kri mrtvih vsa ostrupena. Sodnija je dala mesarja hipoma zapreti in dalja preiskava bo razodela, kako je bila omenjena krava zaklana ali po ogledu mesogleda ali brez tega ogleda skrivaj. — „Novice“ so že večkrat svojim bralcem razkladale grozno nevarnost, če človek od govedi ali prešičev, ki so za vrančnim prisadom zboleli, meso, kri v klobasah ali kaj družega od njih povžije. Tudi so že večkrat poročale o tacihi nesrečah, ki so zadele posamezne ljudi; al take dogodbe, da je skoro celo mesto v smrtni nevarnosti, nismo še doživeli. Naj bi ta žalostna dogodba našim ljudem svarilo bila, da ne dadó zaklati take živine in potem jo povžiti, kajti tista kakor oglje črna in kakor kolomaz (šmir) gosta kri, ki se po žilicah zasede v meso in ves drob, je strašen strup človeku. Ker je pa vrančni prisad zlasti poleti o hudi vročini živini navadna bolezen, zato je treba posebno o poletinskem času paziti na mesarje, da ne zakoljejo kake take bolne živine ali da je zanikerni gospodarji ne dadó natihoma zaklati in mesa, ker ga prodati ne smejo, ne osolijo, posušijo in za domači vžitek porabijo.

Slovstvene stvari.

Iz 40. odborove seje „Maticе Slovenske“

v Ljubljani 30. julija 1877.

Ko se je zbralo 12 odbornikov, je predsednik dr. J. Bleiweis pozdravil došle gospode in z ozirom na 1. točko dnevnega reda jih vprašal: ali hoté, da se po časnikih že razglašeni zapisnik zadnje (39.) od-

*) Do sedaj nimamo iz Kranjskega še nobenih poročil o tej uši turšici toliko škodljivi. Vred.